

Liesbet Zikkenheimer, pionier in gelijkwaardige online porno:

'Niet dat er twee minuten wordt gebeft en vijftien minuten gepijpt'

Porno was een belangrijke aanjager van het publieke internet vanaf 1994 en even later van e-commerce. Heeft een vloedgolf van ellende veroorzaakt met verslaving, gebroken relaties, kindermisbruik. Maar ook voor vrouwen 'porna' gebracht. Liesbet Zikkenheimer vertelt de geschiedenis.

C.V.

1952 geboren te Voorburg

1971-1977 TU Delft, studie industrieel ontwerpen

1978 - 1981 Rietveld Academie Amsterdam, richting grafisch ontwerp

1982-1984 TU Delft, afgestudeerd als industrieel ontwerper

1986 - 1991 Software ingenieur Siemens

1991 - 1995 Software specialist Tetterode

1995-1997 Stafmedewerker digitalisering Roto Smeets

1997 - 2000 Internetuitgever Libelle, Margriet, Viva, Vrouwonline VNU

2000 - heden Shespot.nl, initiatiefnemer en eigenaar

2001 - 2003, Sanoma, eindredacteur Startpagina (freelance)

2001 - heden ZiC Zikkenheimer internet Concepts

2010 - heden 2GrapesMedia, Hilversum, directeur – mede-eigenaar

Verder:

2001 – 2011 Docent visuele digitale communicatie Haagse Hogeschool

2007 - 2008 Docent Lectric

2008 – 2009 Docent Appoint Competence Factory

2008 – 2011 Docent digitale communicatie en internet marketing NCOI

Zicnet.nl

Je hebt een stevige basis; TU Delft, Rietveld Academie. Dertien jaar hoger onderwijs genoten. Mocht dat?

"Ja, maar met tussendoor steeds baantjes en nog wat privé gedoe. In Delft deed ik van 1971 tot 1977 Industrieel Ontwerpen. Daarna ging ik naar de Rietveld Academie en studeerde daar af in 1981. Toen weer terug naar Delft waar ik in 1984 afstudeerde.

De reden om de TU Delft in 1977 te verlaten was [Wim Crowel](#), mijn goeroe. Hij ging weg en dus ik ook. Er gebeurden nog een heleboel andere dingen privé. Ik raakte ook verzeild in het feminisme en vond Delft ook veel te veel een mannenstad.

Op de Rietveld kwam ik in aanraking met een project over het [overbrengen van informatie met beeld aan analfabete vrouwen met een niet-Westerse achtergrond](#). Dat wilde ik gaan uitbreiden en ben er overal mee gaan leuren. Op de TU Delft kon ik er onderzoek naar gaan doen en een afstudeeropdracht van maken."

Toch ging je daarna de mannenkant op. De techniek in; software bij Siemens en Tetterode.

"Ik kwam bij drukkerijen, zoals Sijthoff Pers, met projecten van Siemens voor digitale zetsystemen. Heel ingewikkeld met mainframes. Ik deed het technisch onderhoud van de software. Ik was bij Siemens de eerste die een Mac kon bedienen. De enige met een kleurenscherm.

Technisch uitdagend, maar verder een braaf baantje tussen brave mannetjes. Beetje plagen: 'Doe het schijfje maar in mijn gleufje' en een schotje voor m'n bureau tegen de inkijk."

Daarna Tetterode, al met internet?

"Tetterode kreeg het onderhoud van die Siemens-systemen en ik werd pre-press medewerker van DTP en Photoshop op een nog betere Mac. Dat was wel heel dynamisch, veel meer leven in de brouwerij.

Ik solliciteerde wel elders, maar dat vlotte niet. Bij technische baantjes waren ze bang dat ik te creatief was, bij creatieve baantjes wezen ze op m'n technische achtergrond.

Daarom was internet zo welkom, zowel creatief als technisch. Daar viel ik met m'n neus in de boter. Ik was al in 1994 online bij Xs4all, naar aanleiding van dat artikel van..."

...Francisco van Jole in de Volkskrant, [Internet is een nieuw werelddeel](#), van 1 mei 1993, bij de start van Xs4all...

"Een vriendje van mij was jurist en wilde weten wat het was. Wij naar de winkel voor een modem en een paar uur later zaten we 'piep-piep-tik-tik' moeilijk te doen om online te raken. Ik was dus van de eerste lichting en ken het inbelnummer van Xs4all nog uit m'n hoofd: 020-6225222.

Je kreeg een eigen homepage en ik besloot er letterlijk een [eerste huis bij Xs4all](#) te ontwerpen. Dat ging live op 26 februari 1995. Veel dingen in het huisje werken niet meer, zoals links naar actueel nieuws en dingen van De Digitale Stad. Maar andere links nog wel, zeker in het huis zelf."

Introduceerde je als stafmedewerker digitaal internet bij Roto Smeets De Boer?

"Nee, m'n werk behelsde de digitalisering van pre-press en de datastromen met de uitgeverijen, nog niet via internet. Ik vertaalde voor onze drukkerij de wensen van de uitgevers. Dus voornamelijk overleg met VNU hoe we de digitale kopijstromen zo vlot mogelijk konden laten lopen. Het was een lastige markt, want drukkerijen maakten maar een paar procent winst en uitgeverijen verdienden 15 tot 20 procent. Door overcapaciteit bij drukkers werd het nog nijpender."

In 1997 mocht je het bij VNU Tijdschriften (nu Sanoma) gaan proberen, dankzij toenmalig directeur Tijdschriften Pim de Wit.

"Ik kwam hem tegen op de jaarlijkse gerenommeerde [Seybold congres](#) over nieuwe media in San Francisco. Pim was toen nog uitgever van Libelle, later werd hij directeur VNU tijdschriften en CEO van Sanoma. Ik vertelde hem enthousiast over mijn internetinitiatieven, zoals [Webgrrrls](#) (nu [Women on the Web](#)) - ik ben nog lid -. Hij vertelde van de internetplannen van VNU.

Pim de Wit nam tegen de stroom in, het risico om met [Libelle op internet](#) te starten en mij aan te trekken. Maar wel onder de dreigende woorden: 'Je hebt een half jaar de tijd om te bewijzen dat het wel kan en anders is het op'."

Leuke tijd?

"Waanzinnig leuk, spannend en uitdagend. Ik kwam op een volledige vrouwenredactie, alleen al een schok van hier tot ginder voor mij. Midden op de redactie hadden wij onze eigen bureaus voor Libelle online. Ik moest het uitvinden met een webmaster voor techniek en een tekstredacteur."

Liep het?

"Heel goed, maar we moesten de directie ook overtuigen. VNU was een eilandenrijk en de Raad van Bestuur zag met lede ogen aan dat overal in het concern spontane internetinitiatieven ontstonden, die alleen maar geld kosten.

Dus beperkten ze de investeringen: auto's met Autoweek, seks met Playboy, vacatures met Intermediair. Vrouwen zaten er niet bij. Internet was techniek en vrouwen hebben daar niets mee dachten ze, dus was er geen ruimte voor Libelle op internet."

Waardoor lukte het?

"Vooral door twee goede stappen. Ten eerste gebruikte ik web 2.0 avant la lettre; inzet van bezoekers om content te produceren, vooral in forums en reacties. Vrouwen vonden het geweldig om in contact te komen met hun favoriete columnisten. Die zelf ook meededen in de discussies online, want ze kregen eindelijk response. We mochten inhoudelijk ook verder gaan dan in het blad, bijvoorbeeld door politieke onderwerpen ter discussie te brengen.

De kosten bleven laag, want ik hoefde geen grote redactie in te zetten. Er kwam ook geld binnen, omdat ik met gesponsorde bijdragen begon. Voor grote adverteerders als Unilever en Knorr, met hun recepten, was het nieuw en ze betaalden er goed geld voor."

Libelle online werd een geweldig succes en mocht doorgaan. Je ging naar andere online vrouwentitels van VNU.

"Ik heb slechts de opzet van Margriet en Viva gedaan. Daarna werd het door de redacties zelf overgenomen. VNU bedacht ook Vrouw Online, een nieuwe overkoepelende uitgave.

[Vrouw Online](#) heb ik helpen opzetten, maar ik was gelukkig niet verantwoordelijk. Er kwamen dure adviesbureaus, dikke rapporten en adviezen voor hoge investeringen. Het begon met veertig redacteurs, het kon niet op."

[Matthias Boswinkel](#) ging dat doen.

“Hij werd van hoofdredacteur Libelle ineens hoofdredacteur van Vrouw Online en moest er een rendabele operatie van maken. Dat was veel te hoog gegrepen. Het ging van veertig, naar twintig, naar tien mensen. Ondertussen verhuisde het van VNU naar onlinedochter Ilse Media. En weer terug.”

Jij begon bij Startpagina met vrouwen.pagina?

“In 1998 begon Durk Jan de Bruin [Startpagina.nl](#) . waar je als privépersoon een dochter kon aanvragen en beheren. Ik vroeg en kreeg vrouwen.pagina, dat ik in mijn vrije tijd opzette. VNU kocht Startpagina in 2000 en bracht het onder in Ilse media. Toen begon het gesteggel over eigendomsrechten van dochterpagina’s, ook van vrouwen.pagina. Uiteindelijk leidde dit tot een dubbele breuk. Ik moest afscheid nemen van VNU met achterlating van vrouwen.pagina.”

Je begon een eigen adviesbedrijf, maar keerde toch weer terug naar Startpagina.

“De internetzeepbel klapte en behalve wat docentschappen was er niet veel werk. Gelukkig had ik nog wat andere dochters van Startpagina en vroeg Durk Jan de Bruin me om de redactie te voeren over Startpagina.nl zelf.”

In 2007 was er nog een het kort geding met Startpagina en [je verloor](#). Hoe kwam dat zo?

“Toen was ik al weg voor de vaste klus als redacteur van Startpagina. Wel had ik inmiddels bij Viva hun vrouwen.pagina weer in beheer gekregen, DE deelden de winst van. Een mooie deal, nu kon ik er ook geld mee gaan verdienen.

Echter, ik vond dat Startpagina de commerciële ruimte voor deze en andere dochters die ik in beheer had te veel beperkte, terwijl Startpagina zelf – de hoofdpagina - veel meer ruimte nam om reclamelinks te plaatsen. Er ontstond bonje en toen de emmer bij mij overliep, begon ik een kort geding. En verloor dat.”

En toen?

“Achteraf was die breuk goed. Het grootste deel van m’n inkomsten kwam toen van een hele serie dochterpagina’s. Ik zat de hele dag achter de computer aan die linkjes te werken. Zo geestdodend. Toen ben ik weer gaan lesgeven op hogescholen en cursusinstututen.”

Vrouwenporno is je specialiteit geworden. Vanaf 2000 met je eigen site Shespot en daarna vanaf 2009 met tv-zender Dusk Waarom begon je met vrouwenseks?

“Ik vind dat vrouwelijke seksualiteit zwaar onderbelicht is. Dat er nog heel veel vrouwen zijn, die hun eigen lichaam niet goed kennen en zich er voor schamen.

Ook omdat bijna alles wat er op seks in de openbare ruimte wordt getoond, gericht is op mannen en appelleert aan mannenfantasieën. Dit geeft zo'n eenzijdig en vertekend beeld. Er is meer dan het platte en op mannen gerichte commerciële beeld, dat overal op internet opduikt. Mijn missie met Shespot was om vrouwen in een veilige en anonieme omgeving zelf te laten ontdekken wat zij erotiserend vinden.”

Je schetst de tegenstelling mannelijk plat genot en vrouwelijke 'erotiserende' beelden. Het is toch allemaal een pot nat; bevrediging van lust waar internet een enorme rol in is gaan spelen?

“Porno en internet zijn inderdaad een succesvol team. Maar de porno die internet groot heeft gemaakt, was allemaal mannenporno die vrouwen vaak niet kon bekoren.

Er was nog nauwelijks erotiek voor vrouwen op internet te vinden, dus Shespot was een pionier. De laatste jaren [groeide het aanbod](#) en vind je ook erotiserend materiaal, zoals films gemaakt door vrouwelijke regisseurs, porna en erotische verhalen, vanuit de vrouwelijke beleving. En inderdaad, die is net als de mannenporno gericht op opwinding en lustbevrediging.”

Wat is er zo leuk aan om dat te maken?

“Ik maak het niet. Ik onderzoek het, selecteer het, koop het in. Het is nieuw, anders, en zit aan de goede kant van het hele pornogedoe. Beetje tegendraads en toch salonfähig.”

Hoe stel je vast of porno vrouwvriendelijk is?

“Vrouwvriendelijk hanteren we niet, vind ik kleinerend klinken. Daarom noem ik het [porna](#). We werken met wel tweeduizend vrouwen van het Duskpanel, die gratis kunnen kijken, beoordelen en stiekem lurken bij de vleet.”

Het panel: kinderen naar school, en aan de porna?

“In het Duskpanel worden op alle tijdstippen filmpjes bekeken. En ze doen niet alle films. In principe wil ik honderd beoordelingen per film ontvangen. Een film duurt maximaal 15 minuten. We hebben nu voor zo'n 250 films beoordelingen. Wordt iets goed beoordeeld in het Duskpanel dan kunnen alle gelijksoortige films uitgezonden worden op de 24 uren zender.

Het gaat om de kenmerken: alles wat erop lijkt kan mee. Ik kan goed categoriseren. Dat zit wel in m'n hoofd. Het moet uitdagen."

Zijn er ook objectieve criteria ontstaan over porna?

"Dusk heeft ondertussen een gigantische berg data over porna. Nergens is zo'n uitgebreide bron met oordelen van vrouwen erover te vinden. Ook universiteiten hebben daar belangstelling voor. We hebben alles bij elkaar een heel behoorlijk beeld van wat vrouwen willen zien. Het is een algemene deler van een hele brede waaier van ervaringen en opvattingen van vrouwen over porno."

Net als een goede politie of politieke serie, 24 of Borgen. Je weet dat het nep is, maar goeie nep. Porno moet de realiteit zo dicht mogelijk benaderen en is dan beter dan de realiteit zelf.

"Ja, er moet meer afwisseling en dynamiek inzitten dan in de echte seks zoals ze die kennen. Dus niet één standje, maar een uitdagend geheel dat echtheid suggereert. Ook chemie tussen de spelers telt zwaar voor vrouwen. Is er spanning, is het leuk, afwisselend... En gelijkwaardigheid natuurlijk, niet dat er twee minuten wordt gebeft en vijftien minuten wordt gepijpt."

Stompt het je niet af, veel porna kijken? Geniet je er privé nog van?

"In m'n werk ga ik er heel analytisch mee om. Het moet aanslaan en commercieel scoren. Thuis ben ik in een andere sfeer en kan ik er nog van genieten. Vroeger was het leuker, online, maar ook echt; met vriendinnen en witte wijn en hapjes op de bank een hele avonds films kijken, bespreken en beoordelen. Dat was bij mij thuis altijd groot feest."

Mis je dit pornafeest?

"Nu is dat over, niet meer nodig. Ik ben fulltime bezig met Dusk. Eigenlijk zoek ik iemand om Shespot over te nemen, want ik haal er weinig inspiratie meer uit en voeg te weinig toe. Ik heb het twaalf jaar gedaan en het is mooi geweest. Shespot heeft nieuwe energie nodig. Het maakt me niet uit in welke vorm, als er maar vers bloed komt om Shespot uptodate en aantrekkelijk te maken."

Leuke herinneringen aan die twaalf jaar?

"Zeker, vooral in het begin een ware ontdekkingreis. Daarna vooral dat het zo veel en zo hard werken was. Shespot heeft me op een bepaald ogenblik echt vastgezet. Zo rond 2007/2008 kon ik geen kant meer op."

Ik was er 20 uur per week mee zoet, maar verdiende er niets mee. Ik moest wat anders gaan doen.”

Herkenbaar; je wilt je kind niet loslaten, maar het gaat ten koste van jezelf.

“Het blokkeert je ook creatief. Je voelt je ontzettend verantwoordelijk voor het bezoek aan je winkel. Je wordt aangesproken door bezoekers van Shespot die er maar vanuit blijven gaan dat je al die vrijwilligersuren eraan besteedt.

Gelukkig kon ik het loslaten. Shespot voorziet in een behoefte en trekt nog steeds zo’n 6.000 bezoekers per dag, dus was en is levensvatbaar. ”

Dus eind goed, al goed?

“Achteraf denk ik dat het materieel gezien een goede investering is geweest als voorbereiding op Dusk. Zonder die kennis en ervaring had ik Dusk inhoudelijk niet zo sterk kunnen maken.

De overgang van internet naar televisie vind ik bijzonder. Dusk wordt aangeboden in pakketten van UPC, Ziggo, KPN en kleinere kabels. En we richten ons nu op de Amerikaanse markt.”

Ben je eigenaar van Dusk TV?

“Nee, 2Grapes Media is eigenaar en ik bezit 10 procent van de aandelen. Ik bepaal wel grotendeels de inhoud. Reinoud van Dommelen en Martijn Boersma hebben het samen opgezet en de meerderheid in handen. Ik bood aan om één dag in de week te komen helpen en na een jaar ben ik ingestapt.”

Waarom doe je het?

“Nee, bij lange na niet. Wie weet komt het nog. We zijn een klein bedrijf met vijf betaalde krachten. Ik heb ontzettend leuke mensen kunnen aannemen om dagelijks mee te werken. Die hele wereld was nieuw voor me. En de buitenlandse expansie is fascinerend. We gaan de hele wereld veroveren; zij met hun zakelijk inzicht en ik met de inhoud.

Introduceer je het zelf in de VS? En met de term [porn](#) die al [internationaal bekend is](#)? Naar tientallen miljoenen omzet?

“Nee, zekerniet, maar dat komt misschien nog. We gaan deals maken met tv-bedrijven die het aan hun abonnees gaan aanbieden. Rechten zijn geregeld. In Europa zijn we te zien in tv-pakketten in Finland, Hongarije, Cyprus, Tsjechië en nog wat kleine landen.”

Je bezocht de [Feminist Porn Conference](#) in Toronto waar de [Feminist Porn Award](#) wordt uitgereikt. Wat is daar bijzonder aan?

“Daar komt onze markt samen. Afgelopen jaar heb ik er een spreekbeurt mogen houden over ons Duskpanel, het onderzoek dat we ermee doen en wat we eruit geleerd hebben. Dit jaar hebben we voor het eerst een eigen productie laten maken en ingestuurd voor de Feminist Porn Award. We kregen een nominatie, reden om er weer naar toe te gaan. We wonnen niet, de kwaliteit van de films lag weer hoger dan in de voorgaande jaren. Je ziet echt een stijgende lijn in aanbod en kwaliteit.”

Je schreef ook een [pleidooi](#) voor een 'Ik kies bewust' keurmerk voor porno, oftewel een Fair Trade Porn. Bij Dusk gaat het toch ook gewoon om geld?

“De porno moet gemaakt zijn met aandacht en liefde en een eerlijke behandeling van de acteurs, dus Fair Trade. De enige kans op succes is het samengaan van Fair Trade porn, bewust gemaakte producten en commercie. Dat is een levensvatbaar concept dat echt toekomst heeft.”

In 2001 schreef je een column voor het blad Adfoweb waarin je vrouwen opriep om in deeltijd webwinkels te beginnen. Inmiddels vinden tienduizenden vrouwen een betrekking op en met het web. Trots op?

“Het net bood en biedt de mogelijkheid om veel meer, maar ook andere en nieuwe arbeids- en creatieve kracht te betrekken op afstand. Ik vond toen dat er nieuwe kansen lagen voor vrouwen in e-commerce. Of feministen dat nu leuk vinden of niet, vrouwen zijn en waren op zoek naar deeltijdbanen om werk en privéleven te kunnen combineren. Juist dankzij de flexibiliteit zijn het wel banen voor 40 uur en meer geworden, maar dan op tijdstippen dat het schikt. Je ziet ook steeds vaker dat vrouwen hiermee hun gezin draaiende houden, zeker waar mannen worden ontslagen.

Ik begon destijds ook vrouwenbedrijf.pagina [nu [vrouwen-bedrijven.startpagina.nl](#)] waar dit soort 'vrouwenbedrijven' elkaar ook konden ondersteunen. Het Internet heeft zo flink bijgedragen aan arbeidsparticipatie. Is echt een kleine revolutie geweest.”

Wat leverde je de meeste voldoening op? Had je niet meer kunnen bereiken?

“Libelle, dat wasecht ontzettend leuk. De samenwerking was goed en Pim de Wit was hard, maar fair. Nu heb ik heel veel plezier en uitdaging aan Dusk TV. Als mede-eigenaar en straks mogelijk in de States. ”

Vind je internet nog leuk?

“Ik heb nog steeds veel feeling met internet. Het blijft een aldoor verrassend medium, dat steeds weer korte ervaringen kent van nieuwe

communicatietools. MSN en Startpagina waren nummer 1 in Nederland, nu zijn het Facebook, Twitter en WhatsApp. Wat zal er over twee jaar het grootste zijn? De dynamiek is zo groot, dat het blijft uitdagen.

Nu doe ik televisie, voor mij nieuw en dus spannender dan internet. Ik houd van nieuwe dingen en nieuwe uitdagingen, zo ben ik ook een boekje gaan uitgeven, ook helemaal nieuw voor mij."

Is er reden om te mijmeren over het oude internet, of is het nog net zo mooi?

"Natuurlijk is er reden om te mijmeren over het oude internet. Destijds was the sky de limiet. Internet bood enorme kansen voor mensen die geen toegang tot de media hadden. Er was ook de droom van de ideale wereld met optimale democratie.

In 1998 deed ik met mijn homepage mee aan de internet wereldtentoonstelling. Zoiets is nu ondenkbaar. Het huidige internet is opgenomen in onze maatschappij; commercie, overheid, actiegroepen en liefdadigheid hebben er elk hun eigen plek. Net als in de gewone wereld. Het is zeker anders geworden dan in onze dromen uit de beginperiode. Maar zo is het goed; een niet meer weg te denken communicatiemiddel voor iedereen, met toegang tot alle informatie."

Heeft internet de wereld verbeterd? Verbind je idealen aan internet?

"Dat vind ik moeilijke vragen, ondanks de evidente voordelen van de lagere drempel naar communicatie, informatie, een eigen weblog of winkel. Wanneer is de wereld verbeterd heeft internet daaraan bijgedragen?

Een betere wereld is voor mij is een rechtvaardiger wereld met meer gelijkwaardige kansen voor iedereen. Een wereld waarin de positie van vrouwen verbeterd is. Skype is de uitvinding van de eeuw en een fenomeen als crowdfunding vind ik fantastisch.

Internet prikkelt en daagt ook uit tot vernieuwing en snelle nieuwe kansen, maar leidde niet tot die grote machtsverschuivingen waarvan we gedroomd hebben. Privacy, virussen en hackers brengen extra zorgen. Onder de streep: een kleine positieve verschuiving in termen van een betere wereld."

Wat wil je nog doen?

"Als Dusk op de wereldkaart staat, lijkt het me welletjes. Daarna is het tijd voor leuke projecten met internet in Afrika. Ik doe al mee met het Africa Media Ventures Fund van Pim de Wit. Dat fonds maakt in Kenia een tv-serie, Rush geheten, een soort Sex in the City. Daar investeer ik in. Er zitten allemaal oude VNU'ers bij, het lijkt wel een soort reünie. Pim de Wit, Jessica Haagman, Matt Heffels. Ik heb er veel lol in en ga zeker ook een keer naar Kenia."

Ik zal mijn idealen niet ophangen aan de verder ontwikkeling van internet. Het zal hooguit een middel om mijn idealen verder te verwezenlijken,

zoals elk ander middel. De wereld kan verbeterd worden door mensen zelf, niet door techniek op zich. Die kun je ten goede en ten slechte gebruiken...”